

interesse er en rimelig grundig gennemgang af de seks virksomheders historie: Grundfos, Lego, Egetæpper, Eskofot, Brüel & Kjør samt Widex. Det sidstnævnte er mindst kendt af offentligheden, idet det under ledelse af Tøpholm og Westermann har fabrikeret høreapparater og bevidst er blevet holdt borte fra søgelyset. Forfatterne opstiller 6 fælles træk for den succesrige iværksætter. Disse kunne for så vidt være opstillet af hvemsomhelst, da de har noget med flid og evner at gøre. Kun det sidste er lidt mere interessant, nemlig »en heldig hånd«. Held skal der til i det oprørte hav, hvor iværksætteren befinder sig. Dette kunne man have fået belyst, hvis forfatterne også havde taget iværksættere med, for hvem det var gået galt trods flid og initiativ.

Egentlig at sammenligne de nævnte virksomheder er vanskeligt. De har arbejdet inden for vidt forskellige felter, hvilket i alt væsentligt giver helt forskellige problemstillinger med hensyn til produktion, markedsføring og finansiering. Hvad lederne angår er de kun delvis veluddannede, og det synes næsten, som om der er proportionalitet mellem deres egen uddannelsesgrad og deres respekt for uddannelse generelt.

Bogens styrke ligger især i belystningen af firmaernes historie fra den første start. Det er samtidig til en vis grad en svaghed, fordi forfatterne bygger fremstillingen på dybtgående interviews med iværksætterne selv og deres efterkommere. Havde man brugt et mere alsidigt kildemateriale, ville nogle nuancer sikkert være skiftet; f.eks. i omtalen af Eskofot.

Ib Gejl

Aa. H. Kampp: *10 søskendes erindringer. Livet på en mønsk bondegård 1890-1925*. (Tellus, 1989). 63 s.

Landbrugsgeografen Aage Kampp (1906-1990) var den yngste i en søskendeflok på 13, hvoraf 10 blev voksne. Faderen var gårdejer på Møn, og i bogen skildres arbejdsåret på en gård omkring århundredskiftet, som det blev oplevet af gårdens børn. Det var en arbejdsdag fra kl. 4.30 til 20 og fysisk krævende med høslet og roeoptagning som det værste, men psykisk meget meningsfyldt. Bogen er velskrevet og giver et godt billede af en stor landbofamilie som arbejdsenhed.

Jørgen Fink

KULTURHISTORIE

Søren Mørch: *Danskernes billeder før fjernsynet*. Billedredaktør Knud Ryg Olsen. (Hans Reitzel, 1989). 192 s.

Lars Møller: *Da vi var besat. Danskernes liv og hverdag 1940-1945*. (København Bogforlag, 1990). 232 s., 248 kr.

Den stigende interesse for billeder fører naturligt nok til et voksende antal

historiske billedbøger eller billedstyrede bøger. Søren Mørchs *Danskernes billeder* og Lars Møllers *Da vi var besat* er 2 eksempler på, hvordan sådanne bøger kan gribes an.

Mest billedstyret er *Danskernes billeder*. Søren Mørch har sat sig for at vise, hvilke billeder danske læsere blev præsenteret for i de 30 år fra 1930 til 1960, fra billedblade begyndte at dukke op, til fjernsynet for alvor slog igen-

nem. Hans hovedkilde har været Billedbladet og det senere Se & Hør. Det giver ifølge sagens natur en ensidighed i billedvalget, og det er der ikke noget at indvende imod. Til gengæld er det betænkeligt, at Søren Mørch i de ledsagende kommentarer har en tendens til at glemme, at det er billedbladernes virkelighedsgengivelse og ikke danskernes virkelighedsopfattelse, vi præsenteres for. De normer og holdninger, der kan udledes af billederne, kan ikke uden videre opfattes som repræsentative for datidens Danmark, selvom billederne utvivlsomt har bidraget til at påvirke den tids normer og holdninger.

Bogen er udformet som opslag, og kun undtagelsesvis kædes de sammen. Billederne er tydeligvis det bærende og iøvrigt den dag idag fascinerende. De ledsagende tekster er ironiske i deres grundtone og ind mellem lidt hurtige. Således hedder det side 70 »Den sidste gang danske adelsmænd i større antal aktivt tog del i det politiske liv var i 1930'erne og de første år af 1940'erne. Folk som bl.a. lensgreve Bent Holstein ... engagerede sig ivrigt i den national-socialistiske sag.« Nu kan man altid diskutere, hvor mange der skal til »et større antal«, men de 6 Søren Mørch nævner er nok for lidt. Det er iøvrigt heller ikke rigtigt at skabe det indtryk, at alle danske adelige, der engagerede sig politisk i disse år, blev nazister. Vi får heller ikke nogen ordentlig forklaring s. 113 på, hvad kriminalassistent Spliid blev dømt for, og s. 99 afbildes Frihedsrådet uden at medlemmerne identificeres eller præsenteres. Men det er småting og forringer ikke den oplevelse, man får ved at se billederne. Da vi var besat har et andet sigte end Danskernes billeder. Det er et forsøg på at skildre hverdagslivet under besættelsen 1940-45 gennem erindringer og billeder. Billederne er det vigtigste, og de er blevet hentet fra mange forskelli-

ge kilder. Det giver en vældig bredde i billedvalget tiltrods for bogens emnemæssige koncentration. Til supplement af billederne er aftrykt 14 forholdsvis korte erindringer om, hvordan hverdagen formede sig for almindelige mennesker. Erindringerne er skrevet til bogen og derfor ifølge sagens natur skrevet af mennesker, som var unge under besættelsen. Det gør bogen mere ensidig, men ikke ringere. Tværtimod er det en bog, man læser med stor interesse.

Jørgen Fink

Viben Bech: *Danske dragter, Moden 1840-1890*. (Nationalmuseet og Nyt nordisk forlag Arnold Busck, 1989). 344 s.

I 1977 påbegyndtes første del af denne dragtserie, omfattende 1700'årene. Den efterfulgtes 1986 med tiden 1790-1840. Begge bøger var skrevet af den nu afdøde fhv. museumsinspektør i Nationalmuseets III afd. Ellen Andersen. Den nu foreliggende bog, hvor perioden 1840-1890 er behandlet, har teaterhistorikeren, mag. art. Viben Bech skrevet. I 1979 har denne sammen med Ellen Andersen behandlet Det kgl. Teaters herregarderobe i bogen *Kostumer og modedragter*.

I hovedsagen er den nye bog opbygget som de to foregående i serien. Dog er barnedragter udeladt samt smykke-tilbehør o.l., ligesom mandsdragter er behandlet under ét, mens kvindetøj er opdelt i to perioder for overskuelighedens skyld. Illustrationsmaterialet udgøres dels af datidens malerier og fotografier, dels af opsatte bevarede dragter. Her har Nationalmuseets fotograf Lennart Larsen som altid leveret et udmærket arbejde. Det samme har Karen Jacobi gjort i de mange snitmønstre, der udgør bogens sidste del, d.v.s. kataloget over bevarede dragter.